

Gewichtsverloop van de Smient *Anas penelope* tijdens zijn verblijf in Nederland

Tussen oktober 1979 en maart 1980 werden in het kader van een onderzoek naar de verspreidingsoecologie van de Smient in de graslandgebieden ten noorden van het Noordzeekanaal (Rijnsdorp 1984, 1986) met een vergunning van het Ministerie van Landbouw en Visserij 51 exemplaren geschoten. De vogels waren afkomstig uit de Polder Zeevang (8) en het Oostzanerveld (43). Naast een analyse van de inhoud van het spijsverteringskanaal werd ook van iedere vogel het gewicht op een gram nauwkeurig bepaald (tabel 1).

Uit de tabel blijkt dat zowel ♂♂ als ♀♀ het zwaarst waren in december. Zowel tijdens de najaars- als voorjaarsrek waren de vogels lichter. Verder blijkt dat eerstejaars vogels lichter waren dan oudere vogels.

Hoewel de maand-totalen klein zijn, lijken de gewichten gedurende de eerste drie maanden van het jaar aanzienlijk hoger dan in de Sovjet-Unie (♂♂: 637-725 g, ♀♀: 567-650 g), maar ongeveer even zwaar als vogels uit Denemarken (eerstejaars ♂♂ gem. 706 g, oudere ♂♂ 819 g, eerstejaars ♀♀ 633 g, oudere ♀♀ 724 g) (Bauer & Glutz von Blotzheim 1968). Het is mogelijk dat de verschillen tussen oost en west samenhangen met de geografische positie van de verschillende gebieden in de trekroute (Nederlandse en Deense eenden geschoten in het overwinteringsgebied, Russische vogels vermoedelijk op de terugtrek).

Dankzegging Ik dank J. C. Schipper en T. J. van Sijpeveld die voor mij de Smienten hebben verzameld.

Summary *Seasonal variation in weights of Wigeon Anas penelope feeding in pasture areas in the Netherlands*

Between October 1979 and March 1980, 51 Wigeon shot for a study on the foods of the species were weighed to the nearest gram (tab. 1). In winter, birds were much heavier than those shot in autumn or spring. Winter weights agree with those from Denmark, but were much higher than those from the Soviet Union.

Literatuur

- BAUER K. M. & GLUTZ VON BLOTZHEIM U. N. 1968. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, 2. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- RIJNSDORP A. D. 1984. Verspreiding, seizoenverloop en aantalsontwikkeling van overwinterde Smienten *Anas penelope* in Nederland. *Limosa* 57: 1-6.
- 1986. Winter ecology and food of Wigeon *Anas penelope* in inland pasture areas in the Netherlands. *Ardea* 74 (in press).

A. D. Rijnsdorp, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Postbus 46, 3956 ZR Leersum; tegenwoordig adres Rijksinstituut voor Visserijonderzoek, Postbus 68, 1970 AB IJmuiden

Plaatstrouw van Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* aan broedkolonie

In de loop van deze eeuw is de Kleine Mantelmeeuw in ons land, nadat de soort zich er in 1926 had gevestigd, een talrijke broedvogel ge-

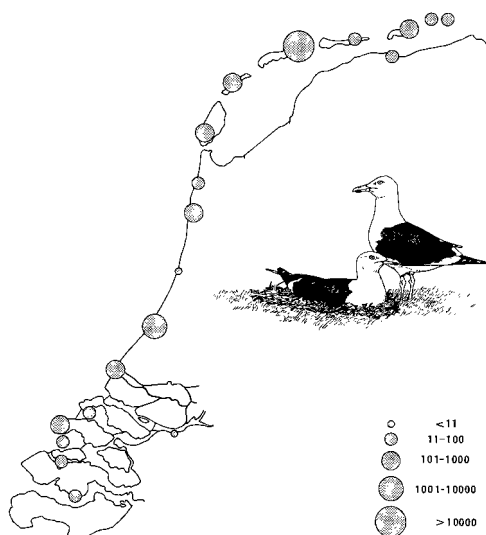
Tabel 1. Gewichten (gemiddelde $\pm$ standaardafwijking in grammen) van Smienten geschoten tussen oktober 1979 en maart 1980 in graslandgebieden in West-Nederland (aantal vogels tussen haakjes). *Weights (mean $\pm$ s.d. in grams) of Wigeon shot in pasture areas in western Netherlands between October 1979 and March 1980.*

	Eerstejaars Juvenile		Oudere Adults	
	♂♂	♀♀	♂♂	♀♀
Oktober	620 (1)	670 (1)	805 $\pm$ 35 (2)	720 $\pm$ 14 (2)
November		718 $\pm$ 81 (2)	830 (1)	755 (1)
December	808 $\pm$ 106 (3)		885 $\pm$ 21 (2)	860 $\pm$ 115 (3)
Januari			810 $\pm$ 0 (2)	735 $\pm$ 69 (3)
Februari	710 (1)		762 $\pm$ 59 (9)	706 $\pm$ 49 (5)
Maart		682 $\pm$ 60 (2)	795 $\pm$ 99 (6)	680 $\pm$ 52 (5)
Totaal	751 $\pm$ 113 (5)	690 $\pm$ 48 (5)	794 $\pm$ 60 (22)	732 $\pm$ 83 (19)

worden (1984: ruim 18 000 paar). De verdeling van de aantallen langs de kust is evenwel zeer ongelijkmatig (figuur 1). De kolonie op Terschelling (1984: 13 000 paar) steekt met kop en schouders boven de andere vestigingen uit. Het is dan ook de enige kolonie waar de soort vanaf de eerste vestigingspogingen jaarlijks heeft gebroed. In de andere kolonies kreeg de soort pas later definitief een voet aan de grond. Het lijkt er dus enigszins op dat de huidige grootte van de kolonies samenhangt met het tijdstip waarop de soort zich ter plekke heeft gevestigd. Het verspreidingspatroon doet vermoeden dat er een grote plaatstrouw is aan de geboorte- en broedkolonie. De resultaten van het Nederlandse ringonderzoek geven hierover echter nauwelijks informatie, omdat eigen ringmeldingen niet aan het Vogeltrekstation behoeven te worden doorgegeven (R. D. Wassenaar).

In mei-juni 1984 hebben wij op de Eerste Duintjes, Terschelling, tijdens ons onderzoek naar de bevolkingsdynamiek van de Zilvermeeuw *Larus argentatus* ook 27 broedende Kleine Mantelmeeuwen met inloepkooitjes gevangen (Bub 1976). Op grond van vleugel- en koplengte ging het om 14 ♂♂ en 13 ♀♀. Voor de twaalf vogels (6 ♂♂ en 6 ♀♀) waarvan het geslacht later kon worden gecontroleerd op grond van gedrag of morfologische vergelijking met partner (binnen een paar ♂ altijd groter dan ♀), werd de eerdere determinatie bevestigd. Alle vogels werden voorzien van twee opvallende, oranje pootringen met letterinscriptie. Bij de nesten werden stokjes geplaatst met daarop de lettercode van de geringde vogel. In het broedseizoen 1985 werd in de vier valleien waarin wij de vogels hadden gevangen, vanuit schuilhutten gekeken of er vogels waren teruggekeerd, en zo ja welke. In juli-augustus werd ook regelmatig de Eerste Slenk afgezocht op geringde meeuwen.

Een van de ♀♀ die wij in 1984 ving, was blijkens de aluminiumring die de vogel droeg, drie jaar daarvoor ter plekke als donsjong geringd. In 1985 werden in totaal 20 meeuwen (74%) door ons teruggezien. Daarbij scoorden ♂♂ (11 vogels, 79%) vrijwel even hoog als ♀♀ (9 vogels, 69%). Van de 20 vogels werden er 19 in de kolonie gezien. Vijftien vogels werden in (elf gevallen) of naast (vier) het oude territorium waargenomen. In twee gevallen hadden de vogels zich in dezelfde vallei op c. 10 en 30 m afstand gevestigd. Twee vogels hadden zich in een andere vallei op c. 100 en 150 m van het oude territorium gevestigd. In de vier gevallen dat de vogels naast het oude territorium werden gezien, was de vroegere ruimte door andere meeuwen in beslag genomen. Ook voor verschillende territoria waarvan de oude eigenaars niet wer-

Figuur 1 Verdeling van aantallen Kleine Mantelmeeuwen (broedparen) in 1984. *Distribution of numbers of breeding pairs of Lesser Black-backed Gulls in 1984.*

den teruggezien, werd dit vastgesteld. Eenzelfde beeld vonden wij bij Zilvermeeuwen (Spaans & de Wit 1985).

De resultaten van ons kleurringonderzoek wijzen op een grote plaatstrouw van Kleine Mantelmeeuwen aan de broedkolonie. Binnen de kolonie is er bovendien een sterke tendens om zich in het oude territorium te vestigen. Het feit dat de territoria van verschillende meeuwen ten opzichte van 1984 waren verplaatst, terwijl de oude territoria wel door soortgenoten of Zilvermeeuwen bezet waren, doet vermoeden dat er concurrentie om nestruimte is. Of dit ook de oorzaak van de verplaatsingen is, is niet duidelijk (vgl. *Bird Study* 33: 46-48). Doordat wij binnen de kolonie uitsluitend de vier valleitjes hebben afgezocht waarin de vogels in 1984 waren gevangen, zijn alleen verplaatsingen binnen en tussen deze valleitjes geregistreerd. Bovendien is het mogelijk dat er vogels over het hoofd zijn gezien. De plaatstrouw van de soort aan de broedkolonie is dus mogelijk nog groter dan onze gegevens aangeven.

Dankwoord Wij danken H. Horn (Staatsbosbeheer) voor de toestemming om in de gemengde zilver- en kleine mantelmeeuwen-kolonie op de Boschplaat onderzoek te doen. Maarten Prins en Arjan Zonderland danken wij voor hun hulp bij het waarnemen van gekleurde meeuwen en Ybele Hoogeveen voor de tekening van de Kleine Mantelmeeuwen.

Summary Site fidelity of Lesser Black-backed Gulls *Larus fuscus* to breeding colony

In the Netherlands, Lesser Black-backed Gulls (1984: over 18 000 breeding pairs) are unevenly distributed along the coast (fig. 1). This distribution pattern suggests a high fidelity of birds to their breeding colony. In May-June 1984, 14 male and 13 female breeding Lesser Black-backs were colour-ringed on the isle of Terschelling, Dutch Frisian Islands. In 1985, 11 ♂♂ (79%) en 9 ♀♀ (69%) were seen again in (19) or near (1) the breeding colony. Only 58% of the colony sightings were in the former territory. The other gulls appeared to have occupied territories up to 150 m away from the 1984 sites. In several cases, the former territory was occupied either by conspecifics or by Herring Gulls *Larus argentatus*.

Literatuur

- BUB H. 1976. Vogelfang und Vogelberingung zur Brutzeit. Ziemsen, Wittenberg.
SPAANS A. L. & DE WIT A. A. N. 1985. Verspreiding van Zilvermeeuwen: vogels op de voet gevolgd. Vogeljaar 33: 200-207.

A. L. Spaans & A. A. N. de Wit,
Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Postbus 9201,
6800 HB Arnhem

Ransuil *Asio otus* broedt ei uit van Wilde Eend *Anas platyrhynchos*

Op 12 juni 1981 werd een kunstnest nabij Uithoorn (NH) gecontroleerd waarvan vermoed werd dat het door een Ransuil was bezet. De Ransuil bleek inderdaad aanwezig en verliet het nest toen de nestboom beklommen werd. In het nest bleek een net uitgekomen wilde-eendekuiken piepend rond te lopen. Verder waren nog elf lauwe eendeïeren aanwezig waarvan zes in het bodemmateriaal gezakt waren. Er lagen geen ransuil-eieren in het nest. De pleegouders hadden de boorling goed willen ontvangen en een verse veldmuis in het nest gelegd net zoals ze voor uilskuikens doen. Helaas waren we niet in de gelegenheid om dit nest later opnieuw te controleren, zodat verdere gegevens ontbreken.

Hoe een en ander kon gebeuren is een raadsel. Wilde Eenden maken wel vaker van kunstnesten en nestkasten gebruik om te nestelen. Het meest waarschijnlijk is dat eind april de eend eieren is gaan leggen in een nest dat 's nachts door de Ransuilen gebruikt werd. De uil heeft zelf geen eieren gelegd mogelijk omdat het nest al vol eieren lag, maar is wel op de eendeïeren gaan broeden.

Summary Egg of Mallard *Anas platyrhynchos* hatched by Long-eared Owl *Asio otus*

In an artificial nest a Long-eared Owl was found breeding on 12 eggs of a Mallard. At least one chick hatched.

J. B. Buker, J. N. de Wit & W. A. van Zuilen,
p/a Willem Mollhof 9, 1065 AH Amsterdam

Trekpatroon van Merel *Turdus merula*, Zanglijster *T. philomelos* en Koperwiek *T. iliacus* gedurende het etmaal

Van lijsterachtigen is bekend dat zij gedurende het hele etmaal kunnen trekken (Hustings *et al.* 1985). Iedere vogelaar hoort en ziet ieder najaar lijsters bij licht en bij donker over zijn huis komen. Hierover zijn in de Nederlandse literatuur nauwelijks kwantitatieve gegevens gepubliceerd. In het najaar van 1984 is door een groep waarnemers zeven aaneengesloten etmalen geteld. De resultaten waren dermate verrassend dat een korte publicatie voor de hand lag.

Aan de hand van materiaal dat op een telpost nabij Vliegvelde Twente is verzameld (Landelijke Werkgroep Vogeltrektellen 1985a, b, c) zal het trekpatroon gedurende het etmaal worden beschreven. Op deze telpost is van 15 oktober 06.28 uur tot 21 oktober 10.00 uur continu waargenomen, met uitzondering van de nacht van 18 op 19 oktober en 20 op 21 oktober tussen 00.00 uur en 04.00 uur, en op 19 en 20 oktober tussen 17.00 en 06.36 uur vanwege slechte weersomstandigheden (harde tot stormachtige ZW-wind en ook regen). Gezien het weertype zal er nauwelijks trek zijn geweest. Dit wordt bevestigd door radarwaarnemingen aan vogeltrek die tegelijkertijd hebben plaatsgevonden (L. S. Buurma). Het geregisteerde aantal vogels zal dan ook een goede maat zijn voor de intensiteit van de vogeltrek gedurende deze zeven dagen.

De waarnemingen van trekkende vogels zijn per kwartier genoteerd. Voor de nacht lag het begintijdstip op een half uur na zonsondergang, voor de dag op een half uur voor zonsopgang. Gedurende de nacht zijn roepjes van overtrekkende vogels geturfd. Daarbij gaat het in principe om verschillende vogels. Overdag is het aantal per overtrekkende groep genoteerd. In de figuren is respectievelijk het absolute aantal roepjes en exemplaren per kwartier weergegeven. De aantallen van de nacht en de dag zijn